

İqlim dəyişmələri kontekstində dünyada insan hüquqlarının müdafiəsi Azərbaycan üçün prioritetdir - MƏQALƏ

Müasir dünyada ən aktual global çağırışlardan biri olan iqlim dəyişikliyi təkcə ekoloji problemlərə səbəb olmur, həm də insan hüquqlarına ciddi təhlükə yaradır. Yer kürəsinin iqlimi dəyişdikcə, təsirlər müxtəlif regionlar arasında qeyri-mütənasib şəkildə hiss edilir, həyat, sağlamlıq, qida, su, mənzil təminatı və digər bir sıra fundamental insan hüquqlarını pozur. Bu mənada iqlim dəyişikliyinə fəsadlarının qarşısının alınması, aradan qaldırılması insan hüquqlarının təminatı baxımından da müstəsna önəm kəsb edir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu fikirlər Media Təhlil Mərkəzinin Analitik Qrupunun iqlim dəyişmələri kontekstində dünyada insan hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı məqaləsində yer alıb.

Məqalədə bildirilir ki, günümüzdə iqlimlə bağlı baş verənlər hətta yaşamaq hüququnu da müxtəlif yollarla təhdid edir. Qlobal temperaturun, ekstremal hava hadisələrinin tezliyinin artması və dəniz səviyyəsinin qalxması qasırğa, daşqın və meşə yanğınları kimi daha çox təbii fəlakətlərə səbəb olur. Bu hadisələr demək olar ki, indi hər il milyonlarla insana təsir edən həyat itkisinə və miqrasiyaya səbəb olur. Bəzi ada dövlətləri dəniz səviyyəsinin yüksəlməsi səbəbindən ekzistensial təhlükələrlə üzləşirlər. Onların bir çox vətəndaşları artıq “iqlim miqrasiyası”nı yaşamağa məcbur olub. Təəssüf ki, qaçqınlarla bağlı mövcud beynəlxalq qanunlar “iqlim miqrasiyası”nı yaşayanları əhatə etmir. Bu da milyonlarla insanı lazımi hüquqi müdafiədən məhrum edir. Bununla bərabər, iqlim dəyişikliyi insanların, xüsusilə uşaqlar, qocalar və yoxsulluq şəraitində yaşayanlar kimi ən həssas əhali qruplarının sağlamlıq hüququnu təhdid edir. Eyni zamanda, iqlim dəyişikliyi həm də insanların yaşaması üçün iki əsas ehtiyac olan qida və su hüququna birbaşa təhlükə yaradır. Qlobal temperatur yüksəldikcə kənd təsərrüfatı məhsuldarlığı azalır. Uzun sürən quraqlıqlar, daşqınlar və dəyişkən xarakter alan yağıntılar dünyanın müxtəlif yerlərində məhsul çatışmazlığına səbəb olur. Hazırda dünyada bir çox regionlar uzun sürən quraqlıq və buzlaqların azalması səbəbindən şirin su ehtiyatlarının azalması ilə üzləşir.

Həmçinin qeyd olunur ki, iqlim dəyişikliyi nəticəsində mənzil hüququ müxtəlif formada pozulur. Təbii fəlakətlər və ekstremal hava hadisələri evləri dağıdır və böyük köçlərə gətirib çıxarır. İqlimlə bağlı hadisələr səbəbindən evlərini və dolanışığı vasitələrini itirən insanlar köç etdikləri yeni yerlərdə bəzən ayrı-seçkiliklə, yoxsulluqla, mənzil təminatı problemləri ilə üzləşirlər. Bütün qeyd olunanlar kontekstində iqlim dəyişikliyinə insan hüquqları obyektiv olaraq yanaşmaq zəruridir.

“BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına – COP29-a ev sahibliyi etməyə hazırlaşan Azərbaycan bu məqama da xüsusi diqqət edərək, onu beynəlxalq səviyyədə gündəmə gətirir. “İqlim dəyişikliyi və İnsan Hüquqları: Ombudsman və Milli İnsan Hüquqları İnstitutlarının rolu” mövzusunda Ombudsmanların Beynəlxalq Bakı Forumu da buna xidmət edən daha bir mühüm hadisədir. Forumda aparılan müzakirələr bütün bəşəriyyət üçün xüsusi aktualıq kəsb edir. Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Bakı Forumunun iştirakçılarının müraciətində iqlim dəyişmələrinin yalnız dövlətlərin sosial-iqtisadi rifahına deyil, sadəcə insanların gündəlik həyatlarına və yaşam tərzlərinə də birbaşa və ya dolaylı yolla təsir göstərdiyini qeyd edərək, bunun əsas insan hüquqlarının müdafiəsi və təminatı baxımından bir sıra ciddi çətinliklər yaratdığını vurğulayır. Dövlətimizin başçısı Forumun iqlim dəyişmələrinin yaratdığı problemlər və onların həlli yollarının insan hüquqları perspektivindən müzakirə edilməsi, bu sahədə mövcud müsbət təcrübə mübadiləsinin aparılması baxımından əhəmiyyətə malik olduğuna diqqəti cəlb edir. Bu və digər tədbirlərin təşkilində Azərbaycanın əsas məqsədi iqlim dəyişmələri kontekstində insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində yeni təşəbbüslərin və yanaşmaların irəli sürülməsinə, bu hüquqların təminatına ciddi maneə yaradan hallarla mübarizə istiqamətində ümumi səylərin birləşdirilməsinə nail olmaqdır. Bu kimi məsələlərin COP29 zamanı da əsas diqqət mərkəzində yer alacağı gözlənilir”, - deyərək məqalədə qeyd olunur.

Yazıda qeyd edilir ki, Azərbaycan iqlim ədaləti konsepsiyasının tətbiqində maraqlı ölkədir. Çünki bu, iqlim dəyişikliyi nəticəsində hüquqları pozulan şəxslərin hüquqlarının bərpa olunmasına və digər pozuntuların aradan qaldırılmasına xidmət edir. Eyni zamanda, Azərbaycanın yaşaması iqlim siyasətinin əhatəli olmasını təmin etməyə və bütün insanların, xüsusən də həssas qrupların hüquqlarını qorumağa, bunun üçün müvafiq fəaliyyət göstərilməsinə hesablanıb.

